

הלכות שבת פרק ד' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

רמב"ם הלכות שבת פרק ד' – הטמנה

הקדמה – הענין של הטמנה בהקשר של פרקים ג'–ד'

פרק ג' עסק בשהייה וחזרה – הנחה על האש ערב שבת או החזרה בשבת. פרק ד' עוסק בהטמנה – שמירת האוכל בחומרים השומרים חום, ללא אש. זוהי דרך אחרת לשמור אוכל עם לשבת.

משני הפרקים (ג' וד') רואים שחז"ל סברו שזה דבר חשוב להחזיק אוכל עם בשבת. הרמב"ם לא אומר זאת במפורש, אבל הרמ"א בשולחן ערוך אומר זאת בבירור. זה מסביר מדוע פירוטו כל כך הרבה הלכות איך מותר לשמור אוכל עם – זה לא סתם, זה דבר בעל ערך. גישה אחרת: אולי מפרק ג' עצמו רואים כבר שמותר, והאיסורים הם רק משום שמא יחתה – זה עצמו כבר מדגיש שזה דבר בעל ערך.

הלכה א': דבר המוסיף הבל ודבר שאינו מוסיף הבל

דברי הרמב"ם: "יש דברים שאם טומנין בהן את התבשיל הן מתחממין ומוסיפין בבישולו, כגון גפת, זבל, מלח, סיד, חול, זגין, מוכין, ועשבים בזמן שהן לחין – ודברים אלו נקראין דבר המוסיף. ויש דברים שמשמרין את החום אבל אין מוסיפין – כגון זגין, מוכין, ועשבים יבשים, כסות, פירות, כנפי יונה, נעורת הפשתן, נסורת של חרשים, גיזי צמר – ואלו נקראין דבר שאינו מוסיף."

פשט: הרמב"ם מחלק לשתי קטגוריות של חומרים להטמנה: (1) דבר המוסיף הבל – דברים שמחממים את התבשיל עוד יותר, (2) דבר שאינו מוסיף – דברים שרק שומרים את החום אבל לא מחממים יותר. שלושה דברים (זגין, מוכין, עשבים) יכולים להיות בשתי הקטגוריות – כשהם רטובים הם מוסיף, כשיבשים הם אינו מוסיף.

חידושים והסברות:

1. חידוש: "דבר המוסיף" לא אומר שממש נעשה עם יותר. מנקודת מבט פיזיקלית זה בלתי אפשרי שחומר שאינו בעצמו מקור חום יחמם דבר אחר יותר ממה שהוא כבר. אפילו הבידוד הטוב ביותר יכול רק לשמור חום, לא להוסיף חום. מכאן שצריך להבין ש"מוסיף הבל" פירושו שהוא שומר את התבשיל כמעט באותה רמת חום – הבידוד כל כך טוב שהוא יכול לשמור את התבשיל רותח, כמעט כמו שהיה. "אינו מוסיף" פירושו ששומר אותו עם אבל לא באותה רמה. יש אנשים שטוענים שאפשר למצוא חומרים ביולוגיים (כמו עשבים רטובים) שמייצרים חום דרך תסיסה/קומפוסטציה, אבל יש ספק רב אם זה מה שחז"ל התכוונו בהקשר של הטמנה.

הלכה א' (המשך): דין הטמנה בדבר המוסיף – גזירת חכמים

דברי הרמב"ם: "מן הדין היה ראוי שיהיה מותר להטמין בדבר המוסיף מערב שבת... אבל אסרו חכמים להטמין בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום, גזירה שמא ירתיח התבשיל בשבת ויצטרך לגלותו כדי לנח רתיחתו, ויחזור ויכסה בשבת – ונמצא טומן בדבר המוסיף בשבת, וזה אסור."

פשט: מן הדין הטמנה בדבר המוסיף ערב שבת היתה מותרת, כי זה לא בישול ולא אש. אבל חכמים אסרו זאת מטעם גזירה: התבשיל יכול להיות עם מדי, האדם יצטרך לגלות בשבת כדי לנח רתיחתו, וכשיכסה בחזרה בשבת הוא טומן בדבר המוסיף בשבת.

חידושים והסברות:

1. מדוע הטמנה בשבת גופא אסורה? הרמב"ם אומר שהבעיה הסופית היא "ונמצא טומן בדבר המוסיף בשבת, וזה אסור." אבל מדוע הטמנה בדבר המוסיף בשבת גופא אסורה? הרמב"ם בפירושו המשניות (פרק ג') מביא שהגזירה היא שמא יטמין ברמץ – שזה יכול להוביל לכך שיטמין באש חמה. דעות אחרות: שהטמנה בדבר המוסיף בשבת עצמה נראית דומה מדי לבישול, או שיבוא להניח את התבשיל על האש במקום בדבר המוסיף, ועל האש אסור להניח אפילו דבר שנתבשל כל צרכו.

2. קושיא: הוא רוצה שלא יהיה כל כך עם – מדוע יניח על האש? אם האדם גילה כי עם מדי (לנוח רתיחתו), מדוע ילך להניח על האש? התירוץ: "לנוח רתיחתו" לא אומר שחם מדי בכלל – אולי פירושו שעולה על דפנות הכלי, הוא רוצה רק שיפסיק לבעבע, אבל הוא רוצה עדיין לשמור אותו עם. אלו שני דברים שונים – הוא לא רוצה שיבשל/יבעבע, אבל הוא רוצה שיישאר עם. מכאן שיכול לבוא להניח על האש או בחזרה בדבר המוסיף.

הלכה א' (המשך): הטמנה בין השמשות בדבר המוסיף

דברי הרמב"ם: "לפיכך מותר להטמין בדבר המוסיף בין השמשות, כיון שכבר רתחו ונחו מבעוד יום – כיון שנחו וישיבתן רותחת, שוב אינו חושש שמא יצטרך לגלות."

פשט: בין השמשות מותר להטמין בדבר המוסיף הבל, כי התבשיל כבר התבשל ונח מקודם, ולא יהיה עם כל כך שיצטרך לגלות.

חידושים והסברות:

1. בין השמשות קל יותר מערב שבת: נקודה מעניינת: בין השמשות מקילים יותר מבעוד יום! מבעוד יום אסור להטמין בדבר המוסיף, אבל בין השמשות מותר. הטעם הוא כי בין השמשות התבשיל כבר נח, ואין יותר את החשש. בנוסף, בין השמשות מותר לעשות מלאכות דרבנן, והטמנה היא רק איסור דרבנן, והגזירה שמא יחזור ויטמין בשבת היא גם דרבנן.

2. ראייה ש"דבר המוסיף" לא אומר ממש עם יותר: הרמב"ם אומר שבין השמשות מותר כי "כבר רתחו ונחו" – התבשיל כבר נח. אם דבר המוסיף היה ממש מחמם יותר, זה לא היה עוזר – זה עדיין היה יכול להתחמם! זה מוכיח ש"מוסיף הבל" פירושו ששומר את התבשיל עם מאוד (כמעט באותה רמה), אבל לא יכול לחמם תבשיל שכבר התקרר בחזרה. כשהתבשיל כבר נח, לדבר המוסיף אין יותר את הכוח להחזיר אותו לרמת רתיחה.

3. דיון: אולי דבר המוסיף הוא רק כשהתבשיל עם מאוד? אולי החילוק הוא כך: כשמניחים תבשיל עם מאוד בחומרים, יש להם את הכוח לשמור אותו ברמה החמה (מוסיף/שומר חום חזק). אבל כשהתבשיל כבר נח, לאותם חומרים אין יותר את הכוח להחזיר אותו – מכאן שהם מתפקדים כבר כ"אינו מוסיף". זהו חידוש בהבנת הגדר של "מוסיף" – זו לא קטגוריה של החומר עצמו, אלא של האינטראקציה בין החומר למצב התבשיל.

הלכה ב': הטמנה בדבר שאינו מוסיף – בשבת גופא

דברי הרמב"ם: "מן הדין היה להתיר תבשיל בדבר שאינו מוסיף בשבת עצמה, אלא שאף דבר זה חכמים אסרו להטמין בשבת, גזירה שמא יטמין ברמץ."

3. **פינוי לכלי שני – האיסור נופל:** אם מוזגים את התבשיל מהכלי הראשון (הסיר שהיה על האש) לכלי שני, מותר להטמין את אותו כלי שני בשבת. על זה אין את האיסור.

הלכה ג': מניחין מיחם על גבי מיחם

דברי הרמב"ם: "מניחין מיחם על גבי מיחם בשבת, קדירה על גבי קדירה, קדירה על גבי מיחם, מיחם על גבי קדירה. ובתוך פיהם בועצין. לא בשביל שיוחמו, אלא בשביל שיעמוד חומן."

פשט: מותר להניח סיר על סיר חם בשבת, לא כדי שיתחמם, אלא כדי שישמר חמימותו. מיחם הוא קומקום למים, קדירה היא סיר לתבשילים.

חידושים והסברות:

1. **היסוד – "על גבי" אינו הטמנה:** הטמנה פירושה כשהסיר מוקף לגמרי מכל הצדדים. אבל רק להניח כלי על כלי (על גבי) לא נקרא הטמנה, לכן זה מותר. אפילו אם הכלי התחתון הוא דבר המוסיף הבל – כיון שזה לא הטמנה, האיסור נופל.

2. **"בועצין בתוך פיהם":** מותר אפילו לסתום את הכלי העליון בפתח עם פקק. גם זה מותר כי זה נשאר לא הטמנה במובן הטכני.

3. **"לא שיוחמו אלא שיעמוד חומן":** התנאי הוא שהמטרה תהיה רק לשמור את החום, לא לחמם יותר. זה החילוק מדוע זה מותר.

הלכה ג' (המשך): כלי צונן על גבי כלי חם

דברי הרמב"ם: "אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת, שהרי מוליד בו חום בשבת. ואם הניחו מערב שבת – מותר."

פשט: סיר עם דברים קרים אסור להניח על סיר חם בשבת, כי מוליד חום. אבל אם הניח זאת ערב שבת, מותר.

חידושים והסברות:

1. **"מוליד בו חום" – מהו האיסור?** מה הרמב"ם מתכוון ב"שהרי מוליד בו חום"? האם זה איסור של "מוליד" (קטגוריה מיוחדת), או שהוא מתכוון שזה יכול להיות ממש חם ואז יש חשש בישול, או שזה מחזי כמבשל? הרמב"ם לא אומר במפורש מה הבעיה – הוא אומר רק "מוליד בו חום" ללא הסבר נוסף.

2. **שיטת המפרשים:** המפרשים אומרים שזה יכול להיות ממש חם (כלומר, יד סולדת בו), ואז יהיה בישול ממש. בדרך כלל זה לא נעשה ממש חם, אבל זה יכול לקרות.

3. **ערב שבת – מותר, כי "על גבי" אינו הטמנה:** אם הניח זאת ערב שבת, מותר. הטעם: אפילו אם הכלי החם התחתון הוא דבר המוסיף הבל, "על גבי" אינו הטמנה (כי הכלי לא מוקף מכל הצדדים). והטמנה בדבר המוסיף הבל מערב שבת אסורה – אבל זה רק כשזה נקרא הטמנה. כאן, כיון שזה מונח רק על הסיר, מותר אפילו מערב שבת.

[דיגרסיה: קרוק-פוט]

יש אנשים שסוברים שקרוק-פוט (סיר בישול איטי) הוא הטמנה בדבר המוסיף הבל, כי התבשיל מוקף מכל הצדדים בחום. זוהי נפקא מינה מעשית מהלכות הטמנה.

פשט: מדין תורה היה צריך להיות מותר להטמין בשבת עצמה בדבר שאינו מוסיף הבל, כי אין זה מבשל ואין חשש. אבל החכמים אסרו זאת אפילו בשבת.

חידושים והסברות:

1. **הטעם לגזירה – שמא יטמין ברמץ:** רמץ הוא תערובת של גחלים עם אש, שיש בו ניצוצות של אש. החשש הוא שאם יתירו להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף, יבוא להטמין ברמץ, ואז הוא חותה בגחלים, שזה קרוב למבעיר. זוהי שכבה שנייה של גזירה – כל הטמנה בשבת, אפילו אינו מוסיף, אסורה כי זה יכול להוביל להטמנה ברמץ.

הלכה ב' (המשך): ספק חשיכה

דברי הרמב"ם: "ספק חשיכה ספק לא חשיכה – מותר להטמין את הדבר החם."

פשט: כשיש ספק אם כבר לילה, מותר עדיין להטמין דבר חם.

חידושים והסברות:

1. **חילוק בין ספק חשיכה ובין השמשות:** ספק חשיכה אינו אותו דבר כמו בין השמשות. בין השמשות הוא כשהאדם יודע בוודאי שזה בין השמשות (שכבר למדנו קודם ש"סתם קדירות בין השמשות רותחין"). אבל ספק חשיכה פירושו שהאדם לא יודע – יכול להיות שזה כבר ממש לילה. אפילו אז מותר, כי האיסור של הטמנה בשבת הוא איסור חלש יותר (דרבנן), ובספיקות מותר.

הלכה ב' (המשך): הטמנת דבר צונן בשבת

דברי הרמב"ם: "מותר להטמין את הדבר הצונן בשבת בדבר שאינו מוסיף, כדי שלא יצטנן ביותר, או כדי שיפיג צנתו."

פשט: דבר קר מותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף.

חידושים והסברות:

1. **שני טעמים – שלא יצטנן ביותר, או שיפיג צנתו:** "שלא יצטנן ביותר" פירושו שלא יהיה קר יותר. "שיפיג צנתו" פירושו אפילו שיתחמם מעט. שניהם מותרים בדבר קר. מדובר כאן בממש קר – "בכלל לא חם" – לא חם ולא מעט חם, אלא ממש קר.

הלכה ב' (המשך): חמין שנתגלו, החלפת כיסוי, ופינוי לכלי שני

דברי הרמב"ם: "חמין שהטמינם ערב שבת ונתגלו בשבת – מותר לכסותן." "מותר לכסות את הכיסוי בשבת" – מותר להחליף את הכיסוי. "נוטל כיסויים ומניח כסוי" – מותר להחליף מדבר אחד לאחר. "פינוי התבשיל מכלי לכלי אחר" – אם מוזגים מכלי ראשון לכלי שני, מותר להטמין את אותו כלי שני בשבת.

חידושים והסברות:

1. **חמין שנתגלו – תיקון אינו הטמנה חדשה:** כשהטמנה נפתחה בשבת, מותר לכסות בחזרה. הסברא היא שאינו מוסיף הטמנה חדשה, הוא רק מתקן את אותה הטמנה שכבר היתה לו מערב שבת.

2. **החלפת כיסוי – אפילו ממוסיף לאינו מוסיף:** מותר להחליף את הכיסוי מדבר המוסיף הבל לדבר שאינו מוסיף הבל, או להיפך. אבל זה מדבר רק על כיסוי (לכסות), לא על כלי על גבי כלי.

תמלול מלא

אנחנו ממשיכים הלכות שבת, ועכשיו אנחנו הולכים ללמוד את הפרק הרביעי, הטמנה. בפרק הקודם למדנו על הנחת דברים על האש ערב שבת, או החזרה בשבת. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד מתי שאין אש מעורבת, אלא

רמב"ם הלכות שבת פרק ד' – הטמנה

בס"ד, רמב"ם הלכות שבת פרק ד'.

לכאורה צריך ללמוד שכשהחכמים אומרים דבר המוסיף, הם מתכוונים כמו שיש לנו תרמוס טוב, זה שומר על זה כביכול, נגיד, מאוד חם, או שזה לא נעשה יותר חם מקודם. או אולי אחד מוסיף אומר שזה שומר על זה לא קר, לא שזה שומר על זה חם כמו שהיה, או משהו כזה, כמעט כל כך חם. כי קשה מאוד להאמין שדבר המוסיף הוא כפשוטו שזה נעשה יותר חם.

אני שומע שיש מי שרוצה לטעון, וזה עושה משהו... יש איזושהי דרך שאפשר למצוא איזה עשב שיגרום לחימום, אבל קשה להאמין שעל זה מדברים בהטמנה.

הלכה א' (המשך): דין הטמנה בדבר המוסיף – גזירת חכמים

דברי הרמב"ם: גזירה שמא ירתיח ויחזור ויכסה בשבת

עכשיו, קודם כל אומר הרמב"ם עובדה, נכון? כמו משנה. אומר הרמב"ם כך, לכאורה, סתם כך, ממה שלמדנו עד עכשיו, לכאורה לא הייתה שום בעיה בשניהם, כי אין שום איסור בישול, ואין שום אש. אומר הרמב"ם כך, מן הדין היה צריך להיות, וכך היה, כך היה במקור ההלכה, שמותר להטמין גם בדבר המוסיף הבל. אם רוצים להכניס סיר חם ערב שבת שישאר חם, צריך להיות מותר להטמין מערב שבת גם בדבר המוסיף, גם בדבר שמוסיף או שומר מאוד את החום, מוסיף הבל. **"ואיסור התבשיל הטמון בשבת, והתבשיל יישאר שם בשבת, הקולחן שעל גבי האש בשבת"**, אני רואה כאן אפילו דרך שמותר להחזיר על אש, **"דבר המוסיף לא יכול להיות יותר חמו"**.

אבל למעשה, אסרו חכמים להטמין בדבר המוסיף הבל, החכמים כן אסרו להטמין בדבר המוסיף, אפילו מניחים את זה ערב שבת. למה? הגזירה היא כך, חוששים, שכיוון שהדבר מוסיף הבל, **"שמא ירתיח התבשיל בשבת"**, הסיר יהיה מאוד חם, והוא חושש שזה יהיה חם מדי, יסיר זמנית את המכסה, הוא צריך לגלות אותו קצת, **כדי להניח רתיחתו**, שזה יירגע קצת מהחום, ורק אחר כך ויחזור ויכסה בשבת הוא ילך לכסות בשבת.

מה הבעיה אז? כשאנחנו אומרים כך יצא שטומן בדבר המוסיף בשבת, כשהוא מחזיר את זה, הוא שוב מכסה, הוא אז טומן בדבר המוסיף בשבת, וזה אסור. למה בדיוק זה אסור אנחנו עדיין גם לא יודעים.

דיון: למה הטמנה בדבר המוסיף בשבת עצמה אסורה?

הרמב"ם בפירושו המשניות עומד בסימן ג' אומר שהגזירה שמא יטמין, חייבת להיות אותה גזירה שמא יטמין ברמץ. הוא מביא שבפירושו המשניות כתוב משהו אחר, שאם באמצע שבת זה יכול להיות דומה מדי לבישול, או שזה נראה בעצמו כמו בישול, או כמו שאחרים אומרים, כך כתוב בשלמה ובמקומות אחרים, או שהוא אומר שהרמב"ם אומר שהוא בא לחמם בשבת, הוא ישים את זה על האש, על האש אסור לשים בשבת, אפילו דבר שנתבשל כל צרכו, נראה שזה דומה מדי למבשל, ואם הוא הולך לפתוח בשבת ולהחזיר, הוא בא לשים על הסיר גם משהו, על האש גם משהו, זה יתחמם יותר, כך הוא מביא, זה גם קצת לא ברור.

קושיה: הוא רוצה שזה לא יהיה כל כך חם – למה הוא ישים על האש?

למה אז, הוא רוצה שזה לא יהיה כל כך חם, הוא פתח את זה כדי להניח רתיחתו.

כן, אבל אולי להניח מרתיחתו זה לא אותו דבר כמו שזה קר, אולי זה איזה נושא אחר. מבין ככה? אי אפשר לומר את אותו הפרט, אולי זה מתבשל, אולי זה מבעבע, הוא לא רוצה שזה יבעבע, אולי זה מבעבע ועולה על הדופן, אז הוא מחמם את זה אחר כך. הוא צריך לוודא שזה הטמפרטורה הנכונה. זה יכול להיות שני דברים אחרים.

העניין הוא הטמנה בשבת אנחנו בטוח לא יודעים, ממילא דבר המוסיף, מאחר וזה יכול לגרום שיצטרכו להטמין בשבת, גם זה אסור.

הלכה א' (המשך): הטמנה בין השמשות בדבר המוסיף

דברי הרמב"ם: היתר בין השמשות

לפיכך, מותר להטמין בדבר המוסיף בין השמשות. בין השמשות מותר להטמין בדבר המוסיף הבל. זה לא מבעוד יום, אלא כשכבר נעשה שבת.

מכסים את האוכל בסחורות או דברים ששומרים חום, ההלכות מה מותר ומה אסור.

ואנחנו צריכים להזכיר את הספונסר של השיעור שלנו, התומך תורה, ידידנו הרב ר' יואל הלוי, שתומך בנו שנוכל להכין את הקמה לתורה. ממנו ילמדו וכן יעשו.

הלכה א': דבר המוסיף הבל ודבר שאינו מוסיף הבל

דברי הרמב"ם: שתי קטגוריות של חומרים

אומר הרמב"ם, **"יש דברים"**, יש סוגי דברים... כך הרמב"ם הולך לומר לנו במה מותר לשמור, זה נקרא הטמנה, שמירת האוכל. כלומר, ערב שבת יש דרך אחרת. הדרך הקודמת הייתה שיהיה על האש בשבת. הדרך האחרת היא שאתה מבשל ערב שבת, ובשבת רק שומרים את זה במשהו ששומר את החום.

רואים כאן בשני הפרקים שיש ענין להחזיק אוכל חם בשבת. הרמב"ם לא אמר זאת בפירושו, אבל בשולחן ערוך... אני מתכוון שהרמ"א אומר שיש ענין, הרמ"א הולך כך, שיש ענין לאכול אוכל חם, חם בשבת. מחפשים, זה לא עולם הפקר, לא עושים הרבה דברים לא עושים משום שמא יתה, אבל מחשבים את כל ההלכות כי זה דבר חשוב, זה לא סתם.

כן, יכול להיות שהרמב"ם התכוון שראינו את הפרק הקודם, וממשיכים לומר שמותר, רק יש איסורים משום שמא יתה, אולי זה המדגיש. אני שומע.

אומר הרמב"ם, **"יש דברים"**, יש סוג דברים, **"שאם טומנין בהן את התבשיל"**, אם מניחים בתוכם תבשיל חם, **"הן מתחממין ומוסיפין בבישולו"**, הדברים גורמים למאכל להתחמם יותר, וזה עוזר לבישול, זה מוסיף בישול. בכל מקרה, לדברים האלה יש חום כמעט כמו אש. **כגון גפת, פסולת של זיתים, זבל, מלח, מלח, סיד.** סיד זה לא צבע, לא משנה, איזה סוג חול שממנו עושים בדרך כלל סיד. **וכו', או חול, או זגין,** אני חושב שזה השלכת, **זגין חרצנים וזג,** כן, זה השלכת של ענבים, או מחטין זה בדרך כלל צמר גפן, חתיכות קטנות, **ועשבים,** או עשב, **בזמן שהן לחין מחמת עצמן,** על שלושת הדברים האלה, זגין, מחטין, ועשבים, אם הם רטובים. כל הדברים האלה יש להם טבע שהם גורמים לדברים שמכסים בהם להיות יותר חמים.

ואיך הם נקראים בגמרא? אומר הרמב"ם, **"ודברים אלו נקראין"**, אלה נקראים ב... כשלוש הדינים את הדברים האלה הם נקראים **"דבר המוסיף"**, דבר שמוסיף, שגורם ליותר חום.

אבל עכשיו הוא אומר, יש סוגי דברים שאם שומרים בהם תבשיל הוא **"אינו מתחמם"**, יש דברים שיש להם את התכונה שהם יכולים לשמור חום, אבל הם לא יכולים לגרום לחימום יותר. **"ואין מוסיפין לה בישול"**, זה לא גורם לזה להיות יותר חם, זה רק גורם לאוכל להישאר חם. כלומר, **"מונעין אותה מלהצטנן"**, זה רק מונע מלהתקרר, זה שומר על זה. **כגון זגין ומחטין ועשבים,** שלושת הדברים שהוא מנה, אבל **"יבשים"**, שהם כבר יבשים. או הדברים האחרים הם **כסות, סחורות, פירות, כנפי יונה** - נוצות של ציפור, **נעורת הפשתן** - חתיכות פסולת, חתיכות קטנות של פשתן, או **נסורת של חרשים** - חתיכות קטנות של עץ, **ושלוחין וגיזי צמר** - שני סוגי עור או פרווה של בהמה.

כל הדברים האלה הם גם דברים שטוב לשמור בהם תבשיל, אבל רק כדי לשמור חום. זה נקרא בלשון חכמים **"דבר שאינו מוסיף"**, דבר שלא מוסיף חום. הגמרא קוראת לזה **"מוסיף הבל"** או **"אינו מוסיף הבל"**. הרמב"ם אומר רק **"מוסיף"**.

חידוש: "דבר המוסיף" לא אומר שזה ממש נעשה יותר חם

כן, אני חושב שצריך להבין, כי ראיתי אנשים מדברים על זה, אני לא זוכר מה המסקנה הסופית שלהם בזה, אבל פשוט לא אפשרי שדבר שלא חם בעצמו יגרום לדבר אחר להיות יותר חם. זה לא הדרך שבה המציאות עובדת. קח את התרמוס הכי טוב, הבידוד הכי טוב, שים בתוכו מרק חם, זה נשאר מאוד חם, אבל זה לא נעשה יותר חם.

של גחלים עם אש, ויש בו ניצוצות של אש. אז, אם הוא מטמין ברמץ בשבת, זה חותה בגחלים, זה קרוב להיות מבעיר. אז, כל דבר שהוא, כל הטמנה חוששים שמא יטמין ברמץ. אפילו דבר שאינו מוסיף, אפילו בשבת, בשאינו מוסיף אסור. למה? כי הוא אחר כך מטמין ברמץ, ואז הוא ממש חותה בגחלים.

אוקיי.

ספק חשיכה

לא ברור. וכן, עוד דבר, סליחה, עד כאן. אומר הרמב"ם, ספק חשיכה ספק לא חשיכה, כשיש ספק אם זה כבר שבת. מה מותר אז לעשות ומה לא? זה כך, מותר להטמין את הדבר החם. אז מותר כן. אז עדיין אין את האיסור של שמא ירתיח, אז עדיין יש, עדיין מותר להטמין בדבר חם.

זה כבר למדנו בעצם, שבין השמשות, כי אין סתם קדירות בין השמשות ורתחות, זה לא זה. זה כשבין השמשות, עכשיו הוא מדבר על ספק. ספק שזה כבר ממש לילה. בין השמשות זה כשהוא יודע בוודאות שזה בין השמשות. אדם לא יודע, יכול להיות שזה כבר ממש לילה. אז מותר. יש כבר... בספיקות מותר, האיסור של... זה איסור יותר חלש.

אוקיי.

הטמנת דבר צונן בשבת

מה מותר כן לעשות בשבת? בשבת עצמה, דבר שלא חם בכלל, מותר להטמין את הדבר הצונן בשבת בדבר שאינו מוסיף. למה הוא רוצה להטמין את זה? כדי שלא יצטנן ביותר, או כדי שלא יפיג צנתו, שזה לא יהיה כל כך קר, או שזה לא יהיה יותר קר. מותר כן. דבר קר, שלא יפיג צנתו אומר אפילו לחמם קצת. דבר קר מותר להטמין בשבת. הוא לא אומר חם וקצת חם, ממש קר, כמו משהו, בכלל לא חם. מותר.

חמין שנתגלו, החלפת כיסוי, ופינוי לכלי שני

עוד דבר, סליחה, חמין שהטמינם ערב שבת ונתגלו בשבת, נפתח, ההטמנה לא החזיקה מעמד, מותר לכסותו. מותר לתקן את ההטמנה. זה לא אינו מוסיף. הוא לא מוסיף הטמנה חדשה, הוא הולך לאותה הטמנה שהייתה לו, הוא מתקן את זה. זו לא בעיה.

נכון. ומותר לכסות, מה קורה עם הכיסוי, הדבר ששמים על הסיר? מותר לכסות את הכיסוי בשבת. מותר להחליף את הדבר מעל הסיר. כיצד? נוטל כיסויים, הוא יכול להסיר את מה שכיסו עם כיסויים, ומעל הסיר יש עוד כיסוי. מותר להסיר את זה ומניח כלי על גבי כלי ולשים סחורה אחרת? כלי על גבי כלי זה הדבר שדיברנו עליו קודם, יש לאחד מהדברים... אחד מוסיף הבל. כן.

כן. אז מותר להחליף. אבל לא כלי על גבי כלי, אלא מניח כסוי. מותר להחליף מדבר המוסיף אחד, אחד מוסיף, לדבר שאינו מוסיף אחר. מה... מה זה אחד מוסיף. מה זה לא מוסיף. כבר.

פינוי התבשיל או מים חמים מכלי לכלי אחר. עד עכשיו מדברים שהוא לוקח את הסיר שהיה על האש והוא רוצה עכשיו להטמין אותו. אבל אם לוקחים סיר חדש ושופכים לתוכו את התבשיל מהכלי ראשון, מהסיר שהיה על האש, את הכלי השני מותר כבר כן להטמין בשבת. מותר כן, על זה אין את האיסור.

הלכה ג': מניחין מיחם על גבי מיחם

ההלכה הבאה. אומר הרמב"ם כך, מה קורה לגבי לא לשים דברים ישירות על אש, אלא כך: **מניחין מיחם על גבי מיחם בשבת**. מותר לשים סיר על סיר חם בשבת. או מיחם אומר בדרך כלל קומקום למים. קדירה זו קדירה לתבשילים, לדברים קשים. מותר לשים מיחם על גבי מיחם, קדירה על גבי קדירה, או קדירה על גבי מיחם, מיחם על גבי קדירה. **ובתוך פיהם בפקקין**, מותר אפילו... לסתום את המיחם העליון... המיחם העליון או מתכוונים לומר ששניהם מדברים עם פקק. מה זה בדיוק? מותר אפילו לשים עם

נכון.

ובין השמשות מותר כן הטמנה בדבר המוסיף הבל. למה זה הטעם? **כיון שבין השמשות כבר רתחו ונחו מבעוד יום**, כבר נרגעו מהחום, ממילא אין יותר את החשש של יצטרך לגלות, **כיון שנחו אינן רותחות**, ממילא לא הולך להיות כל כך חם, אין יותר את החשש של שמא יצטרך לגלות, כל העניין.

דיון: בין השמשות קל יותר מערב שבת

דובר 1: מה שמעניין, כי בין השמשות, נראה שבין השמשות זה זמן שעדיין מותר לעשות מלאכות.

דובר 2: מלאכות דרבנן.

דובר 1: עם דרבנן. זה רק איסור דרבנן הטמנה.

דובר 2: אבל כל השאלה היא שמא ירתיח ויחזור בשבת.

דובר 1: מ.

דובר 2: זה גם רק איסור דרבנן.

דובר 1: מ.

דובר 2: הטמנה זה לא איסור, זה לא בישול, מבשל.

דובר 1: לא, אבל מעניין שבין השמשות זה עוד יותר קל מערב שבת, כן, כי אין את הגזירה, כן.

נכון. וכאן נראה גם ברור שהוא לא אומר אפילו קדירה רותחת מותר. מותר לומדים כי זה כבר סתם קדירה רותחת, זה מעניין, כבר רתחו.

אנחנו מדברים על, נו, ועל כרחך, אם למישהו יש קדירה שהיא יורדת מעל גבי הכירה, אולי הוא לא יכול, אבל בין השמשות הוא יכול, כי אדם לא מבשל לפני שבת בדיוק בין השמשות, הוא מבשל שעה לפני כן, ועכשיו הוא רק רוצה להטמין שזה יהיה חם לסעודה.

ראיה שדבר המוסיף לא אומר ממש יותר חם

וכאן אתה רואה גם ברור שדבר המוסיף לא אומר שזה נעשה ממש יותר חם, אלא שזה יכול להיות רותח.

דובר 2: אבל אם זה היה המילה, הוא היה אומר כי אז זה לא נקרא מוסיף הבל. אם כמו שאתה אומר, כי ככה בעצמו זה כבר לא מוסיף הבל.

דובר 1: זה כבר לא דבר המוסיף. הוא לא אומר כך, הוא אומר כי זה סתם ככה, כבר רתחו ונחו.

דובר 2: אבל היה צריך לומר שכל הדברים האלה שאמרנו מוסיף זה רק כשמכניסים לתוך סיר כשזה מאוד חם זה מוסיף. כשמכניסים לתוך סיר כשזה לא מאוד חם זה לא מוסיף הבל, לא יכול יותר, אין לזה את הכוח.

דובר 1: אני לא הבנתי על מה אנחנו מדברים. אני אומר בסך הכל שטענתי שדבר המוסיף לא אומר שזה נעשה ממש יותר חם. אם היה ממש יותר חם, "כיון שנחו אינן רותחות" לא היה נכון, כי זה עדיין יכול להיות דבר המוסיף. זה גורם ליותר חום? התשובה היא לא, זה גורם לזה להישאר מאוד חם, אבל זה לא גורם ליותר חום.

אני לא הבנתי מה ענית, אני עדיין לא הבנתי מה התכוונת. אני מבין כך, שהדבר המוסיף הוא מספיק טוב שכשאתה שם סיר מאוד חם, שזה לא שומר חזק מאוד חם, אבל כשאתה שם סיר לא חם,

הלכה ב': הטמנה בדבר שאינו מוסיף – בשבת גופא

אני חושב שיש הבדל. אני לא מסכים. אני חושב שיש הבדל. אבל אז זה מותר. אני מתכוון, בערב שבת מותר כבר אפילו לכתחילה.

אומר הרמב"ם הלאה, "וכן, מן הדין היה להתיר תבשיל בדבר שאינו מוסיף בשבת עצמה". מן הדין היה צריך להיות מותר, אין שום סיבה למה לא יהיה מותר להטמין בשבת. זה לא מבשל וזה כלום. אנחנו מדברים על דבר שאינו מוסיף, אין אפילו חשש, זה לא נראה כמו בישול או משהו.

"אלא שאף דבר זה חכמים אסרו להטמין בשבת". למה? "גזירה שמא יטמין ברמץ". יש עוד דרך של להטמין ברמץ. רמץ אומר סתם תערובת

מה? ככה כתוב כאן, אני לא יודע. ככה כתוב כאן, לא?
כן, אבל הוא לא אומר, הוא אומר מוליד חום, הוא לא אומר מה זה אומר, מה
הבעיה עם המוליד חום הזה.
ומניחין מערב... המפרשים אומרים שזה יכול להיות חם ממש, בדרך כלל זה
לא נעשה חם ממש, אבל זה יכול להיות חם ממש, ואז יהיה בישול אמיתי. יש
אחרים שאומרים אחרת, לא ברור.

אבל ואם הניחו מערב, אם הניחו כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם
בשבת, מערב, עוד בערב שבת, זה כן מותר. **כי אין זה אלא כהטמנה בדבר**
המוסיף, שגם אסור לעשות בערב שבת. אבל טוב, מכיוון שזה לא הטמנה,
זה רק מונח ליד הסיר, זה לא נקרא הטמנה, כמו שלמדנו קודם, על גבי לא
נקרא הטמנה, לכן זה מותר.

זו התשובה בפרק ד' בהלכות הטמנה, מהר מאוד.

אתה עושה לפעמים הטמנה?

אני לא עושה כל כך הרבה. אבל סיר חימום איטי כן. יש אנשים שסוברים
שסיר חימום איטי הוא הטמנה בדבר המוסיף הבל.

בסדר.

הפקק. **לא בשביל שיוחמו**, לא שהסיר העליון יהיה עכשיו חם, **אלא**
בשביל שיעמוד חומן, אלא שיישמר החום.

למה? אה, אתה אומר שזה גם כמו דבר המוסיף הבל, הסיר התחתון מחמם
את הסיר העליון. אבל **שלא אסרו אלא להטמין בשבת**. האיסור שהחכמים
אמרו בהטמנה הוא רק כשמטמינים, כשלוקחים לגמרי מסביב לסיר. **אבל**
להניח כלי חם על גבי כלי חם כדי שיעמוד חומן, מותר, שיישמר חם
מותר. ההבדל הוא האם הוא שם את זה פנימה, זה מוקף... הטמנה אומרת
שהסיר מוקף לגמרי מכל ארבע הצדדים, או המילה היא כי זה מונח על
משהו. בקיצור, כשזה לא נקרא הטמנה מותר.

כלי צונן על גבי כלי חם

אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת. זה אסור
לעשות. כלומר, אסור להניח סיר שיש בו דברים קרים שהם קרים לגמרי,
להניח על סיר חם בשבת, **שהרי מוליד בו חום בשבת**. בכך הוא גורם
שהסיר העליון יתחמם.

מהו האיסור? האיסור הוא מוליד, או שזה מחזי כמבשל, או שזה חשש
בישול? שהרי מוליד בו חום. הוא מתכוון שזה איסור של מוליד, או שהוא
מתכוון שזה נעשה חם? ומחמירים שזה חשש בישול.